

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. General PART-II Examinations, 2018

SANSKRIT-GENERAL

PAPER-SANG-II

Time Allotted: 3 Hours

Full Marks: 100

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.*

Unit-I

[Marks: 40]

1. Answer any *one* question from the following: 12×1 = 12

নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি প্রশ্নের উত্তর দাও:

- (a) “Kalidasa is a poet of nature” — Discuss.

“কালিদাস প্রকৃতির কবি।” — আলোচনা করো।

- (b) Discuss the importance of the role of Vīdūṣaka in the Abhijñānaśakuntalam.

‘অভিজ্ঞানশকুন্তলম্’ নাটকে বিদূষকের গুরুত্ব পর্যালোচনা করো।

- (c) Narrate the Fisherman episode in the drama Abhijñānaśakuntalam. What light does it throw on the social and administrative system in India?

‘অভিজ্ঞানশকুন্তলম্’ নাটকের ধীবর বৃত্তান্তটি বর্ণনা করো। এই বৃত্তান্তটির মাধ্যমে প্রাচীন ভারতীয় সমাজ ও শাসনব্যবস্থা কীভাবে প্রকাশিত হয়েছে?

2. Write short notes on any *four* of the following: 2×4 = 8

নিম্নলিখিত যে-কোনো চারটি বিষয়ের উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো:

भरतवाक्यम्, गान्धर्वविवाहः, सर्वदमनः, कुलपतिः, करमकः, वसुमती।

3. Translate into Bengali or English any *two* of the following verses: 6×2 = 12

নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে-কোনো দুটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করো:

- (a) चित्रे निवेश्य परिकल्पितसत्त्वयोगा

रूपोच्चयेन मनसा विधिना कृता नु।

स्त्रीरत्नसृष्टिरपरा प्रतिभाति सा मे

धातुर्विभुत्वमनुचिन्त्य वपुश्च तस्याः॥

(b) भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमै र्नवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनी घनाः।

अनुद्धताः सतपुरुषाः समृद्धिभिः स्वभाव एवैष परोपकारिणाम्॥

(c) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या

नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम्।

आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः

सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम्॥

(d) मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया

निष्कम्पचामरशिखा निभृतोर्ध्वकर्णाः।

आत्मोद्धतैरपि रजोभिरलङ्घनीया

घावन्त्यमी मृगजवाक्षमयेव रथ्याः॥

4. Explain with reference to the context any *one* of the following:

8×1 = 8

নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি শ্লোকের স্তম্ভসঙ্গ ব্যাখ্যা করোঃ

(a) आ परितोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम्।

बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः॥

(b) अर्थो हि कन्या परकीय एव

तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः।

जाती ममायं विशदः प्रकामं

प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा॥

(c) शमप्रधानेषु तपोधनेषु गूढं हि दाहात्मकमस्ति तेजः।

स्पर्शानुकूला इव सूर्यकान्तास्तदन्यते जोऽभिभवाद वमन्ति॥

Unit-II

[Marks: 30]

5. (a) Discuss the qualities of King Dilipa as found in Raghuvamśa, Canto-I

12

রঘুবংশের প্রথম সর্গ অনুসারে দিলীপের গুণাবলী আলোচনা করো।

OR / অথবা

(b) Give the description of the hermitage of Vasiṣṭha as found in Raghuvamśa Canto-I. Reproduce the conversation between King Dilipa and Vasiṣṭha after his arrival in the hermitage.

রঘুবংশ মহাকাব্যের প্রথম সর্গস্থিত বশিষ্ঠাশ্রমের বর্ণনা দাও। বশিষ্ঠাশ্রমে সমাগত হয়ে মহারাজ দিলীপের সঙ্গে বশিষ্ঠের যে কথোপকথন হয়েছিল তা লেখো।

6. Write short note on any *two* of the following: 2×2 = 4

নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটি বিষয়ের উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো:

সঞ্জীবনী, মেদিনী, আকাশগঙ্গা, বশিষ্ঠ।

7. Translate into Bengali or English any *one* of the following verses: 6×1 = 6

নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে-কোনো একটি শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করো:

(a) वागर्थाविव सम्पृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये।

जगतः पितरौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ॥

(b) भीमकान्तैर्नृपगुणैः स बभूवोपजीविनाम्।

अधृष्यश्चाभिगम्यश्च यादोरत्नैरिवार्णवः॥

8. Explain with reference to the context any *one* from the following verses: 8×1 = 8

নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা লেখো:

(a) प्रजानामेव भूत्यर्थं स ताम्यो वलिमग्रहीत्।

सहस्रगुणमुत्सष्टुमादत्ते हि रसं रविः॥

(b) मन्दः कवियशः प्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम्।

प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्धाहुरिव वामनः॥

Unit-III

[Marks: 20]

9. (a) Give the resulting forms of any *six* of the following: 1×6 = 6

নিম্নলিখিত যে-কোনো ছয়টির পরিনিষ্ঠিত রূপ লেখো:

(i) आ-गम् + ल्यप्; (ii) शी + क्त्वाच्; (iii) सरमा + ढक्; (iv) सह + तुमुन्;

(v) उत्-स्था + ल्यप्; (vi) वृध् + शानच्; (vii) पच् + क्त; (viii) वच् + ण्यत्;

(ix) जि + यत्; (x) ग्रह + तव्य; (xi) चित् + मयद्; (xii) अस् + शतৃ।

(b) Substitute single words for any *six* of the following:

1×6 = 6

নিম্নলিখিত যে-কোনো ছয়টি শব্দের এককথায় প্রকাশ করো:

- (i) माता च पिता च; (ii) लक्ष्मीरस्य अस्ति; (iii) सभायां साधुः; (iv) नद्याः समीपे;
 (v) पुत्रेण सह वर्तमानः; (vi) भूतपूर्वः अध्यापकः; (vii) पुनः पुनः रोदिति;
 (viii) प्रणामात् अनन्तरम्; (ix) मनोः पत्नी; (x) पूर्वम् अहः; (xi) कुत्सितः पन्थाः;
 (xii) द्वौ वा त्रयो वा।

(c) Name and expound the samāsa in any *four* from the following:

2×4 = 8

নিম্নলিখিত যে-কোনো চারটির ব্যাসবাক্যসহ সমাস নির্ণয় করো:

- (i) नरसिंहः; (ii) हस्तपादम्; (iii) दुर्भिक्षम्; (iv) कृष्णाश्रितः; (v) प्रतिदिनम्;
 (vi) वनान्तरम्; (vii) युवजानिः; (viii) राजहंसः; (ix) अष्टाध्यायी; (x) सत्यवादी।

Unit-IV

[Marks: 10]

10. Translate any *one* from the following verses into Bengali or English:

10×1 = 10

নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলির মধ্যে যে-কোনো একটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করো:

- (a) विपदसम्भावनाम् अवगम्य प्रागेव तत्प्रतीकारार्थं यतितव्यम्। यदि कोऽपि समागतायां विपदि प्रतीकाराय यतते तर्हि तस्य यत्नो विफलो भवति। समुपस्थिता विपत् सर्वथा तस्य विनाशं साधयति। विपत्काले जनानां बुद्धिभ्रंशो भवति। सुकरोऽपि प्रतीकारो विपन्नस्य मनसि सहसा नावभासते। अतएव प्राज्ञो जनः प्रागेव सम्भाव्यानां विपदां प्रतीकारं चिन्तयेत्।
- (b) ततः प्रातः सर्वे यथाभिमतं देशं गताः। एकदा तेन जम्बुकेन सुनिभृतमुक्तम्—सखे मृग! एतस्मिन् वनैकदेशे शस्यपुर्णं क्षेत्रमस्ति। अहं त्वां नीत्वा दर्शयामि तथा कृते सति मृगः प्रत्यहं शस्यं खादति। क्षेत्रपतिना च तद् दृष्ट्वा पाशस्तत्र नियोजितः। अनन्तरं पुनरागतो मृगः पाशैर्बद्धोरचिन्तयत् — को मामितः कालपाशादिव व्याधपाशात् त्रातुं मित्रादन्यः समर्थः ?

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. General PART-II Examinations, 2018

SANSKRIT-GENERAL

PAPER-SANG-III

Time Allotted: 3 Hours

Full Marks: 100

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.*

Unit-I

[Marks: 40]

1. Answer any *two* questions from the following: 15×2 = 30
নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ
 - (a) What is the other name of the Mahābhārata? Discuss the influence of the Mahābhārata on Indian life and literature. 1+14
মহাভারতের অপর নাম কি ? ভারতীয় জনজীবন ও সাহিত্যে মহাভারতের প্রভাব আলোচনা করো।
 - (b) What is 'Lyric'? Give an account of Sanskrit lyrical compositions. 2+13
গীতিকাব্য কাকে বলে ? সংস্কৃত ভাষায় রচিত গীতিকাব্য সমূহের বিবরণ দাও।
 - (c) Write a note on Sanskrit Prose-romance. 15
সংস্কৃতে রচিত গদ্যকাব্য সম্বন্ধে টীকা লেখো।
 - (d) Write a note on Sanskrit Champu-Kāvya. 15
সংস্কৃত চম্পূকাব্য সম্বন্ধে টীকা লেখো।
2. Write short notes on any *two* of the following: 5×2 = 10
নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটি বিষয়ের উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লেখোঃ
Hitopadeśa, Malavikāgnimitram, Pratimā nātaka, Bhāravi.
হিতোপদেশ, মালবিকাগ্নিমিত্রম, প্রতিমা নাটক, ভারবি।

Unit-II

[Marks:10]

3. Translate into Bengali or English any **one** from the following: 4×1 = 4
নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করোঃ
- (a) अनेजदेकं मनसो जवीयो नैनद्देवा आप्नुवन् पूर्वमर्षत्।
तद्धावतोऽन्यानत्येति तिष्ठत् तस्मिन्नपो मातरिश्वा दधाति॥
- (b) हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्।
तत् त्वं पूषन्नपावृणु सत्यधर्माय दृष्टये॥
4. Explain any **one** from the following: 6×1 = 6
নিম্নলিখিত যে-কোনো একটির ব্যাখ্যা করোঃ
- (a) अन्धं तमः प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते।
ततो भूय इव ते तमो य उ विद्यायां रताः॥
- (b) असूर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः।
तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः॥

Unit-III

[Marks: 25]

5. Answer any **one** question from the following: 12×1 = 12
নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ
- (a) Describe after Nārada the prosperity during the rule of Rāma.
নারদের অনুকরণে রামরাজ্যের সমৃদ্ধির বর্ণনা দাও।
- (b) What is the inspiration and background of the Rāmāyaṇa?
রামায়ণ রচনার অনুপ্রেরণা ও পটভূমি আলোচনা করো।
6. Translate into Bengali or English any **one** from the following: 5×1 = 5
নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করোঃ
- (a) विष्णुना सदृशो वीर्यं सोमवत् प्रियदर्शनः।
कालाग्निसदृशः क्रोधे क्षमया पृथिवीसमः॥

- (b) इक्ष्वाकुवंशप्रभवो रामो नाम जनैः श्रुतः।
नियतात्मा महावीर्यो द्युतिमान् धृतिमान् वशी॥

7. (a) Explain with reference to the context any **one** from the following: 8×1 = 8
निम्नलिखित যে-কোনো একটির সঙ্গসঙ্গ ব্যাখ্যা লেখোঃ

(i) यावत् स्थास्यन्ति गिरयः सरितश्च महीतले।

तावद् रामायणेकथा लोकेषु प्रचरिष्यति॥

(ii) पादवद्धोऽक्षरसमस्तन्त्रीलयसमन्वितः।

शोकार्तस्य प्रवृत्तो मे श्लोको भवतु नान्यथा॥

OR / অথবা

(b) Answer any **four** questions from the following: 2×4 = 8
নিম্নলিখিত যে-কোনো চারটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ

(i) Who was Guha? Where did Rāmachandra meet him?

গুহ কে? রামচন্দ্র কোথায় তার সঙ্গে মিলিত হয়েছিলেন?

(ii) What did Rāma do to prove his valour to Sugrīva?

রাম সুগ্রীবের কাছে তাঁর শক্তি পরীক্ষা দিতে কি করেছিলেন?

(iii) Who was Śavarī? What did she do for Rāma?

শবরী কে ছিলেন? তিনি রামের জন্য কী করেছিলেন?

(iv) In which subjects was Rāmchandra expert?

রামচন্দ্র কোন কোন বিদ্যার পারদর্শী ছিলেন?

(v) What is the meaning of the word 'Nārada'?

‘নারদ’ কথার অর্থ কি?

Unit-IV

[Marks: 25]

8. Answer any **one** question from the following: 12×1 = 12
নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ

(a) Discuss about Dūtā (দূত) in the light of Manusamhita.

মনুসংহিতা অনুসারে দূত সম্পর্কে আলোচনা করো।

(b) Describe after Manu, the war policy of Ancient India.

মনুর মতানুসারে প্রাচীন ভারতের যুদ্ধনীতির বর্ণনা দাও।

9. Translate any **one** from the following verses into Bengali or English: 5×1 = 5

নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করো:

- (a) दण्डः शास्ति प्रजाः सर्वाः दण्ड एवाभिरक्षति।

दण्डः सुप्तेषु जागर्ति दण्डं धर्मं विदुर्वुधाः॥

- (b) इन्द्रियाणां जये योगं समातिष्ठेद्वानिशम्।

जितेन्द्रियो हि शक्नोति वशे स्थापयितुं प्रजाः॥

- 10.(a) Explain any **one** from the following with reference to the context: 8×1 = 8

নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি শ্লোকের সঙ্গ্রহ ব্যাখ্যা করো:

- (i) वालोऽपि नावमन्तव्यो मनुष्य इति भूमिपः ।

महतो देवता ह्येषा नररूपेण तिष्ठति॥

- (ii) नास्य छिद्रं परो विद्याद् विद्याच्छिद्रं परस्य तु।

गूहेत् कूर्म इवाङ्गानि रक्षेद् विवरमात्मनः॥

OR / অথবা

- (b) Write short notes on any **four** from the following: 2×4 = 8

নিম্নলিখিত যে-কোনো চারটি বিষয়ে উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো:

मात्स्यन्याय, शिलोञ्जवृत्ति, गिरिदुर्ग, वार्ता, त्रिवर्ग।

OR / অথবা

- (c) Answer any **four** questions from the following: 2×4 = 8

নিম্নলিখিত যে-কোনো চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও:

- (i) Name the deities from whose parts king was formed?

যে দেবতাদের অংশ নিয়ে রাজা সৃষ্টি হয়েছিলেন তাদের নাম লেখো ?

- (ii) Why was Daṇḍa created?

দণ্ড কেন সৃষ্টি হয়েছিল ?

- (iii) Name two kings who perished because of arrogance.

দু'জন রাজার নাম করো যাঁরা অহিনয়ের ফলে বিনষ্ট হয়েছিলেন।

- (iv) How many ministers should a king appoint?

রাজা কতজন অমাত্য নিয়োগ করবেন ?

- (v) What kind of king is capable of applying Daṇḍa?

কোন ধরনের রাজা দণ্ডপ্রয়োগে সমর্থ হন ?

